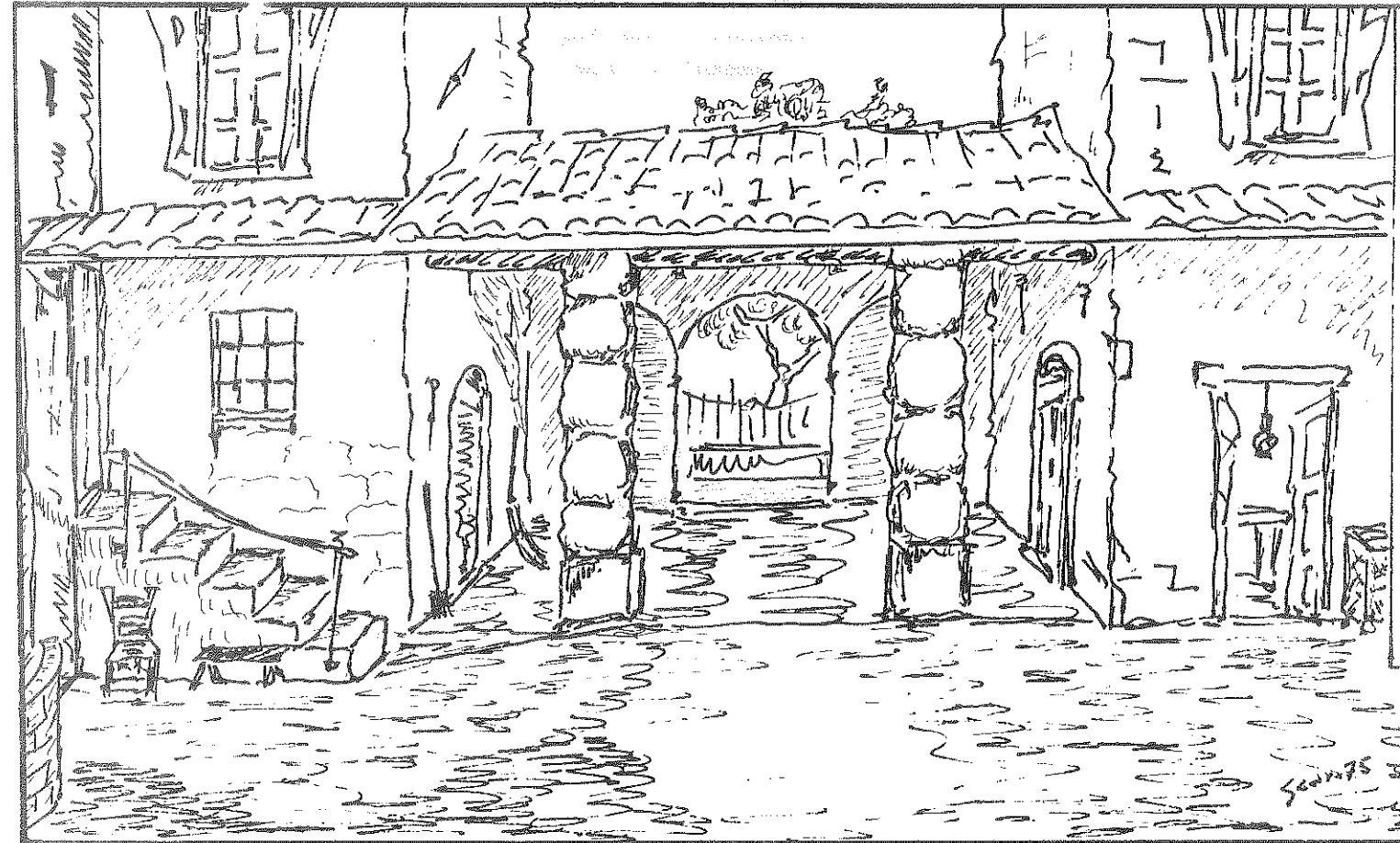

giovanni scaramella

L'ÉRA

comédia de vita rústega del 1921

02/91

giovanni scaramella

L' É R A

comédia de vita rüstega
piö chë 'nventàda
mitida 'nsèma

época

setèmber - utùer

1 9 2 1

Brescia, 2 luglio 1975.

... ..

... ..

No me piàs tâte ciàcere. Gó fàt töt
nèi limiti de le me capacità.
L'è la prùma comédia chè scric e fòr
se la sarà l'òltema perchè, veramènt,
l'è 'na gràn sgobàda.

Vòi ringrasià l'amis Bèpe Boschèt
chè 'nsèma a Gùsto Dezensà, Pepino Mùra
e tōcc j-amis del "Cafè di Piòcc" de
Munticiàr, i m'à puciàt a scriilla, con
vinti chè pudie fàghela.

Speròm d'ii contentàcc.

G.S.

La zènt

Sgarzèla	òm	50	agn	Òm sòt, montagnì
Lògrésia	fómna	40	"	sò moér
Sòja	òm	21	"	fiòl - socialista
Terina	fómna	19	"	fiòla - murùza de Gèpe el Rós
Baòsa	gnàro	11	"	fiòl
Gèpe el Rós	òm	25	"	malghés - comunista dei pròm
Martina	fómna	50	"	sò màna - védova
Bàrba Rànza	òm	55	"	padrù
Ranzi	òm	23	"	sò fiòl
Técia	òm	40	"	cantinér - òm fàt zó a la bùna
Santina	fómna	35	"	sò moér - la Petégola
Maòla	gnàro	10	"	fiòl
Turàti	òm	27	"	cordàt - socialista
Bròcol	òm	24	"	" - "
Schita	pòtèl	8	"	fradèl de Bròcol
Compàrse				
Òm - comàr - gnàri a volontà.				

Scéna Única

----- * -----

Pàgina n° 5, pròm àto

Pàgina n° 14, secónd àto

Pàgina n° 20, tèrs àto

TABLE 1

1946	00	00	00
1947	01	01	01
1948	02	02	02
1949	03	03	03
1950	04	04	04
1951	05	05	05
1952	06	06	06
1953	07	07	07
1954	08	08	08
1955	09	09	09
1956	10	10	10
1957	11	11	11
1958	12	12	12
1959	13	13	13
1960	14	14	14
1961	15	15	15
1962	16	16	16
1963	17	17	17
1964	18	18	18
1965	19	19	19
1966	20	20	20
1967	21	21	21
1968	22	22	22
1969	23	23	23
1970	24	24	24
1971	25	25	25
1972	26	26	26
1973	27	27	27
1974	28	28	28
1975	29	29	29
1976	30	30	30
1977	31	31	31
1978	32	32	32
1979	33	33	33
1980	34	34	34
1981	35	35	35
1982	36	36	36
1983	37	37	37
1984	38	38	38
1985	39	39	39
1986	40	40	40
1987	41	41	41
1988	42	42	42
1989	43	43	43
1990	44	44	44
1991	45	45	45
1992	46	46	46
1993	47	47	47
1994	48	48	48
1995	49	49	49
1996	50	50	50
1997	51	51	51
1998	52	52	52
1999	53	53	53
2000	54	54	54
2001	55	55	55
2002	56	56	56
2003	57	57	57
2004	58	58	58
2005	59	59	59
2006	60	60	60
2007	61	61	61
2008	62	62	62
2009	63	63	63
2010	64	64	64
2011	65	65	65
2012	66	66	66
2013	67	67	67
2014	68	68	68
2015	69	69	69
2016	70	70	70
2017	71	71	71
2018	72	72	72
2019	73	73	73
2020	74	74	74
2021	75	75	75
2022	76	76	76
2023	77	77	77
2024	78	78	78
2025	79	79	79
2026	80	80	80
2027	81	81	81
2028	82	82	82
2029	83	83	83
2030	84	84	84
2031	85	85	85
2032	86	86	86
2033	87	87	87
2034	88	88	88
2035	89	89	89
2036	90	90	90
2037	91	91	91
2038	92	92	92
2039	93	93	93
2040	94	94	94
2041	95	95	95
2042	96	96	96
2043	97	97	97
2044	98	98	98
2045	99	99	99
2046	00	00	00

Source: Bureau of Economic Analysis

Table 1 shows the number of...

Table 1 shows the number of...

Table 1 shows the number of...

PRÜM À TO

Table 1 shows the number of...

Source: Bureau of Economic Analysis

Table 1 shows the number of...

*

A sipàrio saràt, vé fòra la Petégola a fa la sò ciacolàda a mò de presentasiù:

Petégola

La zènt la òl sai e di la sò
zontàghen se la pòl, per fa pò bèl
tāt per engarbià, pò stàghen fò
a fa le maraèe a chèst a a chèl.

Ognù 'l gà l'esperiença chè 'l se fa
ma chi chè no ghè l'à, ghè pòch de d'iga,
ghè piàs, de per sò cònt sperimentà
perchè se nò, sùccr, no 'l ghe crèt miga.

Con chèsto ghè de di chè l'è 'n grànt éra
che quànd chè giù 'l se mèt a fa dibù
no ghè 'nterèsa de la ciacoléra

dei vècc spùdasentènse e opiniù.
E se 'na fiòla la te dis de nò
no ghè piò gnènt de fa; l'è sò la sò.

El sipàrio el rèsta saràt. Come fenés la Petégola se sènt Terina chè comància
con: Nò, nò e nò! ecc. La Petégola la se férma per scultà co' la mà a l'orècia,
pò pàs per pàs, abelàze, la tūrna 'ndré, vèrs le quinte, entāt che 'l diàloch el se
fa vif. El sipàrio el rèsta saràt.

*

Ùs de Terina e Lògrésia

Terina - Nò, nò e nò!-

Lòg. -Come nò e nò; ta sarét mia té che comànda.-

Ter. -Gó mia dīt quèl; ma gnè al còr se ghè comànda. -

Lòg. -Ma capéset mia chè l'è la tò fùrtùna.-

Ter. -Ma nò màma, l'è mia éra. Ranzi el m' à mài vòlit bé; el fa sùl per pasatèmp,
per diirtis.-

Lòg. -Ma quāto ta sèt scéma, fiòla càra. Se ta fèt gnènt per conquistàl ta pòt
mia pretènder che 'l se bòte 'n zùndiciù.-

Ter. -Èe ciào, conquistàl. Chèl el vòl conquistàm mé, fa chèl che 'l n' à òja, pò
caàsela.-

Lòg. -Ma te sèt pròpie scéma. Còsa crèdet chè le fàse le ótre?-

Ter. -De fàti; ardi la Barberina. El gà zogatāt per bé, pò... el l' à piantàda.-

Lòg. -L' è mia stàda bùna a tignil. Però adès la ghè cor dré.-

Ter. -Per fòrsa; l' è de dù més.- (el sipàrio 'l se dèrf piàn pianino entāt chè
continua el diàloch)

Ròs e ùs de Terina e Lògrésia

(Sòl fònt òn portèch con dù pilàster. La pórtā de entràda nè l' éra al cèntro.
A mansina vizi a la ribàlta ghè 'n pòs. Tacāt al mūr òna scalèta, quàter o sich
panèi, la pórtā al pià rialsāt en do i stā i Sgarzèla. Sòta el portèch, chè 'l gà
de rià a metà pàlco o quàzi, ghè 'na pórtā per bànda. A mansina la vā 'n stàla e
a drita la vā en cà del Ròs chè en piò i gà 'na pórtā, o 'na finèstra, o tōde dò,
ànche deànti sò la drita sèmpèr deërta endó se pòl véder la tàola e 'na lòcèrna
tacàda al sofit.

...a la porta con de 'n pó de scagne ecie e despajade enturen e l'è dré a giòstàle. En giro ghè paja, 'n pelòt o n'andarina, sgarnerè sgarneròcc e'na capunéra. El Rós el sùbia abelàze "Bandiéra rósa" ma sa èt chè 'l scùlta le ùs concitade dei Sgarzèla.)

Lög. - Ah! la madunina 'nfilza. Dòpo le ghé dà cùlpa aj-òm.-
Ter. - Ma chè fif le maraèe che sif dré amò a dàga rizù, che bözogna conqui- stà l'òm.

Lög. - Sùcùr; conquistàl e tignil. Lé 'nvéce el l'ha fàt co' la góla de spuzàl per le palànche e la ghé stà bé.-
Ter. - E vó màma, òrèsef che me spùzes òn tabernàcol compàgn? Ma gnè a mòrer!
Lög. - Edaróm! Perchè 'l mel'ha dit lù stès chè ta ghe piàzet e chè 'l te vól bé.

Rós, Sgarzèla e ùs de Terina e Lögresia

(vé dét Sgarzèla chè tūrna de mèsa, el vārda sò perchè 'l sènt a uzà pò 'l vā sò dré a le scàle.)

Ter. - (la ùza) Ma capif mia dóca, chè 'l gā 'n giro i fiòti?
Lög. - Tās bròta lèngua, chè se 'l te sènt tò ubà, ... l'è còta. (a la fi- nèstra)
Madóna me l'è ché!
Ter. - Me 'n fa negót che 'l sènte. Gó dit nò, nò e l'è nò! (Sgarzèla 'l vā dènter)

Rós e ùs de Sgarzèla, Terina e Lögresia

Sgar. - Chè òrèsel di chèl nò lé?
Ter. - Vòi mia spuzà Ranzi.
Sgar. - Te òt mia... come ta òt mia?
Lög. - Ma dàga mia scùlt Sgarzèla... Lé la spuzarà chèl chè nó ghe faróm spuzà. Neh!
Ter. - Edaróm!
Sgar. - Regordèt bé chè 'l patrù l'è 'l patrù e chèl chè lù 'l vól, sa gā de fā. O ta à bé isé o ta tòèt sò i tò stràs... e fōra de le bàle.
Ter. - Piòtòst vó vià, vó suòra... ma mé Ranzi 'l vói miga. Gnà a mòrer!
Sgar. - Aliùra, sènsa spetà tāt, fò dei cojóni. En chè la cà ché comànde mé. Òs e gàmbe. (Terina la é zó de còrsa da le scàle e la se ùlta 'n dré a ardà sò ubà che sò l'òs 'l vùza. Se sènt sunà le campàne.)
- Se nò te piante quàter sbèrle sò chèl mūs de tupina lé... chè te 'l dó mé el nò. (el vā 'n càza) Ardampó, se gó de idin amò.

Rós, Terina, Martina e ùs de Lögresia e Sgarzèla

Mar. - (la vé fōra de càza col tolòt del becà per le galine en mà. La sènt sunà la benedisiù)- J-è zamò dré a finì mèsa... (la ghé dà de becà a le galine en de la capunéra). Chine! Chine! Chine! (cò la cùa de l'òcc la té de mét Terina e le scàle e la scùlta chèl chè i dis.)
(Terina la vā 'n cantù al pòrtech, el Rós el piànta lé tót el vā a cunsulàla. Entāt Sgarzèla el sa la ciàpa con sò moér e 'l Vùza.)
Sgar. - E vó chè sif sò mader, sif miga stàda bùna de ardàga dré.
Lög. - Fif bèl vó a dil perchè nif vià a la matina e turnif a la séra. Bözogna stà ché a sgobà come j-àzegn, stòdèser el sì, dàga de becà ai pói, laà, fa bögàda e pò ardàga dré a che la sbesàda lé chè ma j-à fa sènter sèmpèr sò.
Mar. - A mài, pòera mārtera, la fa tót lé.

... (The text on the left page is extremely faint and mostly illegible, appearing to be a transcription of a play or dialogue.)

Lög. - La se ränge. Anema sò, mánega sò. Se la dà scùlt la se troarà contenta se de nò la majarà 'l pà pintit.
Sgar. - 'Na bèla madóna. Quand se dà 'na paròla, l'è chèla. La dùzia pensàga dré prdma.
Mar. (la àrda fò de la pórtà e la èt ché vé fò la zènt de mèsa) - 'Gni dét fiò, ché é a cà la zènt de mèsa àlta e i ve èt. Te pò Terina, tòta 'mpianzoléta... Signùr ih! A stò mònd ghè sèmpèr de trùbblà.
Sgar. - Pò, no pié le stòrie ché 'l Rós el ghé stàghe sèmpèr a le còste.
Lög. - Gà l'ó zà dît a mé de dàga 'n tàì e de giràga a la làrga; ma 'l vòl miga capila.
Sgar. - Se 'l la vòlarà mia capì co' le bùne gà la faró capì co' le catie.
Lög. - J-è lé ché i gà n'à mia giù che fa dù... ma lù co' la sò ciàcera... ma làsem fa a mé, ché gà la petaró come la ghé vè petàda.
Mart. - Fómna àsela di, àjva làsela còrer. Nóm, 'gni dét fiò... Pò a té Terina, ta garét mia argògna a 'gni dét.

Rós, Terina, Martìna e ùs de Maòla

(A la pórtà en fònt se èt la zènt ché pàsa da mansìna a drita, prdma giù a la ólta pò a' de pò.)
Baòsa - (da fòra) Nà a mèter Girardèngo! Ghè piò nùstù ché gà la fa. Òho! Quand ché l'è stàt sò la cùlma el gà ardàt endré per slocià j-òter e quand ché j-à és'cc amò de lóns el s'è sentàt zó sò la sèla e via, maróna ché 'l fàa póra. Ché nà ché 'l fàa gnàri. (entàt i rìa sò la pórtà.)
Maòla - L'è campiù d'Italia pò a st'àn.
Mart. - Nóm nìghen fò, Signùr eh! 'gni dét ché ghè ché la zènt. (e j-à pùcia en vèrs l'òs entàt ché i gnàri i vé dènter)

Baòsa, Maòla e Schita

Maòla - (a bàsa ùs) Gnàri, ghif vést la Terina ché la simosia?
Baòsa - Èe, j-arà sintide sò de me ubà!
Schita - La ghia 'na sguànza rósà; medìch ché la gà ciapàt en quàch saatù...
Baòsa - Òh, té pò, per tacàghen te sèt fat a bandéra...
Maòla - Me 'l so perchè. Gér séra lo ésta a dàga 'n bazì al Rós che de dré al purtù; pò 'n del vidim mé l'è scapàda sò col seciòt de l'ajva.
Baòsa - Sùcùr, la s'è strùmda 'n del vidit té. Vè a cagà alà!
Maòla - Se ta sèt stùpit, J-è mia tòcc baòse come té eh! Mé so chél ché dize.
Baòsa - (el ghé dà 'n puciù sò la spàla) Té ta sèt gnè chél ché ta ghét majàt stamatina.
Maòla - Vè, vè, vè, Girardèngo. (el ghé tùrna 'l puciù) Perchè 'l gà ést Girardèngo ghé pàr de sai tòt lù. Aliùra me pàder che 'l gà ést LANCIA chi sà!
Baòsa - Pò maòlòt de té ghè nùstù. Va a cà alà, ché t'è mórt la àca. Àda ché ghè a mèret LANCIA co' Girardèngo. (e i vè vè el pòs)
Maòla - Vè té eh! a zùgà a la lipa... (pàuga)
Baòsa - Gnàri, chi vé a éder a zùgà a balù 'ncò?
Schita - Chi zùga?
Maòla - Òrca... 'l sèt mia... Ghè ché 'l Pàdoa!

- Schita - El fòrte?
- Baösa - L'è campiù del Vèneto...
- Maöla - Aliùra j-à ciàpa el Brèsa.
- Baösa - Malsaila, Ghè Trivellini chè l'è 'n piéna forma, Ghén pàsa mia tâte de bàle...
- Maöla - Se ma lùr i gà Monti II° e Monti III°...
- Baösa - L'è éra. Però desmènteghet mia che noàlter góm Bollàni.
(Vé dét Técia, Bròcol, Turàti e Sòja che tùrna de mèsa. I gnàri i se fërma vizi al pòs, i varda chèi gràncc e i scùlta.)

Chèi de prùma, Técia, Bròcol, Turàti e Sòja

- Téc. - Òstia, ma l'è 'n bèl predicadùr a' 'l nòs arsprét, eh!
- Brò. - A pòta, so a mé; i dís chè 'l sìes giù dei pò brài de la diòcesi...
- Téc. - Contòt chè pàr chè 'l sìes pò brào a tègner conferènce. Defàti i vé a ciamàl quànch ghè i ritiri.
- Brò. - Me piàs perchè quànch chè 'l dís 'na quàch paròla chè se rìa mia a capì, pò 'l la spiéga. De mòt chè ta 'mpàret sèmper vergót.
- Téc. - Come 'ncò co' la lusùria... chi la capia? Nòter ghé diziem mosà e nàa bé töt.
- Tur. - Certo chè j-è prèdiche chè va piö bé ai padrù chè a nó.
- Téc. - Perchè a té, te é mai le òje...
- Tur. - Chè òl di chèl...
- Sòja - El gà rizù Turàti. Òt parlà de lusùria a noàlter, pòer cordàcc e montagnì chè quànch chè egnóm a cà stràch copàcc, co' la mèrda che s'è secàt nel cùl a fòrse de stà 'ngobàcc nel ciós e co' le gàmbe chè fa giòcom, pensóm óter chè a la lusùria. L'è ròba de siòri chèla lé, chè gà 'n càso de fa.
(i gnàri i se fa pò vizi per scùlta)
- Brò. - Chè ùlif gnàri; nì a zugà a cìche chè j-è laùr chè ve 'nterèsa mia.
- Maöla - Èe nóm. Nè ubà che té ta ghét vést LANCIA ?
- Téc. - Sùccùr chè lo ést.
- Maöla - (a Baösa) Ghét vést? (e piàno piàno i se tira en bànda) Té chè ta òt sèmper saighela lóngà!
- Baösa - Ména mia a viòla, alà!
- Schita - Se tachif mia sò de laazó vòter dù, stif miga bé.
- Sòja - Vaca de pistòle! I vòl di la sò a' lùr, neh!
- Téc. - LANCIA se l'éra 'n bèl curidùr dibù eh! Se ghéra lù a la Fàsa d'òr de Munticiàr, j-à brùsàa tòcc.
- Tur. - Miga tāt. J-è miga piö le carète de 'na ólta, sét? Comincia a ésega Minòja e Moràndi co' la OM e Bordino co' la FIAT... so miga se me spiéghe.
- Brò. - Desmènteghet mia Ràf de Pàlma...
- Baösa - (chè l'éra turnàt a ègner vizi) l'italo-americàno...
- Brò. - El Carùzo de l'automobilismo i l'à ciàma. 149 a l'ùra sòl chilòmetro lanciàt.
- Téc. - L'è 'n bèl nà, veh!
- Sòja - Ma te dūziet véder Bordino aliùra. Mé e Turàti siem pròpie sù la cùrva... la madóna che nà... 150,306 el giro piö veloce... l'è 'l rècord. El fàa el fòm, vacamadói...
- Baösa - Se 'l spàca miga 'l serbatòl de l'òjo al 16° giro, ta idiet chi insia...

Chèi de prùma, el Ròs

(Vé fòra el Ròs e 'l se sènta zó sò la scagnèla per comincià a laurà, L'è bròt en fàcia.)

- Tur. - Cìao Ròs.
- Ròs. - Cìao s'cècc.
- Maßla - Chi zùga a fùgùri?
- Schita - Mé.
- Baßsa - Pò a mé, Òltem.
- Técia - Chè ghét?
- Sòja - Ghè stùccès vergót?
- Ròs - Tàs zó. I tò i gà uzàt co' Terina perchè la òl mia spuzà Ranzi.
- Sòja - Tùrma! Tòte le ólte chè so vià mé i se 'nprofita per scancagnàga j-òs a chèla pòera crista.
- Ròs - Tò pàder el gà dít de sé a Ranzi e adès el vòl mia rimangiàs la paròla.
- Sòja - Ma per la madóna! Saróm miga amò nel medioevo endó i fàa spuzà i fiði per fórsa!...Chèsta pò la edaróm.
- Ròs - Càlmet Sòja. Àrda pòtòst se ta pòt mitiga 'na paròla bùna se nò chèla pòera gnàra lé la ghé rimèt la salùte.
- Sòja - Àsem fa a mé. Però anche té ta sèt 'na bèla sòca con chèl partit de l'òstrega. Mètet méno 'n vista...
- Ròs - Chè òt fàga. L'è òna vita chè so dré a trùbbilà. Zamò a nòf àgn, quànd sie mia ne le risàje de la Lomelina co' me mader e la me pòera sorèla, sie a fa 'l terasér nè la bonifica mantoàna. No ést de còte e de crùde. Lé, gó cunusit le Léghe de la Resistènsa e la Federtèra. Ma zamò a sích àgn, con i sciòperi de le cascine de la bàsa bresàna, col poari de me pàder, chè l'èra 'n socialista dei prùm, m'è tocàt de pasàn. Me pàder en prizù, sènsa cà gnè laurà, me sorèla malàda...chè bròte ròbe fiði. E' góm giràt, da 'na risàja a l'òtra, se nò en chèi paizi de baràche de la bàsa ferarèza endó ghia gnè la céza e te mùriet de malària. A miér i riàa i contadì de la Val Padàna; tòcc chèi piö segnàcc, chè troàa pò de laurà nei ciós.
- Sòja - Pò, ta ghét fàt a' la guèra.
- Ròs - Èe! Quànd cominciàem a laurà en po' e a nà mèi, so nàt en guèra. La tèra ai contadini! i dizia. Tò! (el se dà 'na pàca sòl bràs) E pinsi chè nel disnòf la lége Visòchi la dàa en concessiù a le cooperative le tère incòlte per quàt, àgn; ma j-è póch chè j-à cià=pàde.
- Técia - L'è éra se; l'è stàda tòta sèner nei òcc.
- Ròs - Ormài l'è còta. J-agràri i gà fugàt sòta i fascisti e chèi chè i riàa mia a copà j-à fa smarsi de bòte. La criminalità fascista la s'è bòtada cònta i consìgli de cascina endo el partit socialista l'è fòrte e no i perdùna gnà' a la sinistra del partit populàre guidàt da chèl galantòm dell'onorévole Migliòli. Ma la Val Padàna l'è 'n subùglio e 'l fascismo el garà de fa i cònce co' i contadì.
- Técia - Tòcc i dé ghè i mòrcc.
- Sòja - Tòcc i dé!

Turàti - Tòcc i dé, tòcc i dé! E a lèzer i giornai sòmèa chè sucède pòch e negót.

Rós - Per fòrsa; j-è giornai chè i ghé té la part perchè j-è fascisti o zó de lé. Ma noàlter sòm de stùdr che i mórcc de l'an pasàt, tra òm fòmne ècc e s'cècc j-è 2.500 copàcc en de le piàse, per le stràde en de le càze e soltant st'an, chè sòm ai òltem de setèmber, ghè nè za de pò de mila e s'ich sènt copàcc o dal piomb de la polisia o dàì pugnai e dàì manganèi dei fascisti.

Bròcol - L'è ròba de màcc.

Rós - Ma l'è miga asé. Se ghès de fa l'elènc de chèi chè só vignit a sai sùl mé atraèrs el partit, vé dize chè l'è 'na ròba chè fa 'm= presiù. Ai prdm de òst a Casalmagiùr ghè dū mórcc. Giù 'l ghè a Créma e dū a Castelfrànco Emilia. A Firènse i fascisti i dà l'a= sàlto a 'na cooperativa; còpa Adamo Sottani e i nà ferés àlter. Dòpo el fe= ragóst a Marzabòtto i squadristi i agredés 'na prucisiù: Adolfo Comani el vé copàt. E amò mórcc a Grosseto, a Rovigo a Nocéto, Pàr= ma, Acquanegra; ormài se pòl pò stàga dré. Amò jér i nà copàt dū a Règio Emilia: Medici e Mantovani. Alter dū a Firènse.

Técia - L'è 'na ròba chè spaènta.

Turàti - Posibil chè sa pòde miga dàghen en tàì?

Rós - Chè òt parlà de dàghen en tàì quànch chè edòm el partit socialista a fa òn pàto de pacificasiù coi fascisti; pinsi fiòbi se sa pòl fa òn compromès del gèner con le canàje chè ghè dré a portà el terùr en per tót.

Sòja - Ma sèt stùdr? Me pàr de no créder...

Rós - Per la madòrtèna! El tré de òst l'è stàt firmàt. Te fo lèzer l'Or= dine Nuovo del partit comunista en do ghè sò chè "i comunisti non patteggiano con coloro che tengono soggetto il mondo del lavoro con la violenza di classe". Tel fó lèzer se ta òt.

Sòja - J-ùnich che ghéra capit vergót j-éra j-Arditi del pòpolo chè 'nvéce de ciciarà tant i fàa i fàcc.

Rós - Stóm atènti però, chè ànche lé ghéra dènter en po' de tót. L'è éra chè alméno i stàa mìa con le mà en mà. Ma ormài col sédes de òst el govèrno el gà ordinàt el scioglimento.

Sòja - Se j-à proibicc l'è perchè i ghé fàa schife; àlter chè bàle.

Turàti - Ghè chèla de dū més fa chè la me và miga zó. Ardi chè l'è gròsa fés èh!

Bròcol - Entèndet di chèla de Grosseto?

Turàti - Chèla sé! Sesànta fascisti i gà invàsò el paés con la complicità dei carabinieri e de le autorità e i nà fat 'na stràge.

Rós - Dudes mórcc, en sàch de fericc...

Turàti - e le càze bruzàde.

Rós - L'è 'nùtil. Noàlter parlòm parlòm e tót al pò fóm nà le mà; ma lùr i sbàra, i manganèla zó e i te càsa el pugnai nè la schéna. Se pòl miga nà aànti cozé. Bòzogna finila!
(vé dét Rànza. El ghé dà 'n'ociàda a le àche nel pasà. Tòcc i tàs.)

Ghèi de prdma e Rànza

Rànza - Beh! Sif come le fòmne? Ghif sèmpèr vergót de di dré a vergù za voàlter.

Técia - Buon giorno siòr patrù

Bròcol - Buon giorno! (j-àlter i tàs.)

Rànza - (A Tècia) La spösa amò chè la bôte là...
Tècia - Mé, s' pö chè fàga dré. L'ó rezentàda trè o quàter ólte, l'ó mèsa a cül ensö per fàla sghusulà per bé e pò gó brusàt dét dò candi= line de sülfer...
Rànza - Sa èt chè ta l'èt mia fàda ògni quarànta o sinquànta dé come té= re dit. - (a Sòja) E té, te nàa zó i bràs se ta finiet de mèter a pòsto la lègna al cargadùr?
Sòja - Sóm riacc chè ghia za fósch.
Rànza - J-è tóte scüze. E té (a Bròcol) ta ghét piantàt el benèl en mèa a l'éra.
Bròcol - Ghif rizù, siòr patrù; ùlle fal dòpo, pò me só desmentegàt.
Rànza - J-è scüze. Sif chè la domènica vòl l'éra òda... (vèrs Turàti) Té pò ta ghét piantàt töt en mèa al sít a égher. Cridif chè i còste gnènt i fèr?
Turàti - Perchè se j-è postàcc al mùr envéce chè al mùr, dütrei de pö?
Rànza - Voàlter ghif de fa chèl chè dize e mia chèl chè nif òja. Lenguatù!
Turàti - Giöst! Bözògna ligà l'àzen en dó 'l vól el padrù.
Rànza - Propie isé. E se te gàrba mia, òs...ché comànde mé.
Sòja - Oh! la madónega, saróm mìga en prizù, nò.
Rànza - Ghif de fa chèl chè dize e bàsta.
Sòja - Siòr patrù, encö l'è fèsta. 'N parlaróm domà.
Rànza - Gùbet se 'n pàrta, mia dumà. Dumà se laùra! E té (al Rós) Ghét stü= dit le àche?
Rós - Bé adès!
Rànza - Ma se j-è piéne de boàse...
Rós - Chè gó de fàga mé; pòs mia stà lé a spetà chè le càghe con la fúrca en mà.
Rànza - Rispond de méno, rispondènt! Envéce de stà ché a fa 'l comisio, và a fa 'l tò mestér.
Rós - Värde siòr padrù chè mé el me mestér el fò e mé ciciàre quànd chè ghè no òja, perchè a mé i me stoparà la bóca quànch chè a le so àche i ghé stoparà 'l cül.
Rànza - Bröt insolènt! Te dó 'na bastunàda söl cò. Ma àrda chè riarà a San Martì e aliùra faróm i cònc.
Rós - Se, se; töcc i còcc chè vulif. Padrù pö padrù méno, no me ne fréga gnènt. Tànto se ùlif tègner le àche, argü garà bé de smulzile. (el và 'n stà= la brontolàndo)
Rànza - Dì ciàr chèl chè ta òet dì.
Rós - La bóca, sa la liga ai sàch! (el và, J-oter i và ognü a la sò cà.)
Rànza - Töta 'na mànega de tiratàrde. Ma vé metaróm a pòst töcc, adès! (ai gnàri) E voàlter chè fif ché?...Ni a le vòstre càze, màneghe de pe= landrù. Via! (i gnàri i se la fa mia dì dò ólte e i và ognü a la sò càza.) - (a Baösa) - Diga a tò pàder de ègner zó chè gó de par= làga ensèma. (el vārda en po' 'n giro e 'l ghé dà 'na pesàda o a la sgarnéra o a la pàja, entàt chè 'l spèta)

Rànza e Sgarzèla

Sgar. - Buon giorno siòr patrù. Sie fò ne l'ört a catà sò i fazöi.
Rànza - Scùlta. (el la tira en bànda vizi al pòs) Ghét òja de fa 'na bàla a scròco?

Sgar. - Se l'è per fàf en piazer, ghé stó sèmpèr.
 Rànza - Brào! Ta sèt i Carlinti...chèi bastàrcc de rós chè v'èl tò la tèra ai sò padrù co' la scùza chè i gà lia 'mpromèsa en tèmp de guèra,.. ghè ocòr dàghen 'na palpàda. Isé, per fàga póra.
 Sgar. - Crìsto; i m' à fat negót...
 Rànza - Ta 'l dizet té...
 Sgar. - Pò, j-è amis de me fiòl...
 Rànza - Apunto...j-è dré a ruinàtel...capéset mia? I ta la mèt cóntra de mé.
 Sgar. - J-è zùegn; bözògna scùzài. Chè gó de fa?
 (Martina la spìa fòra da la finèstra e la scùlta)
 Rànza - Tróet a pùs del mùr de nàcc al mèdol...quànd vé fósch...ghé sarà tré dei tò e quànd chè i pàsa fò...aló, ghé ulif adòs. Dòpo ignif de mé al cazì e biif fin chè nif òja, Vabé?
 Sgar. - Va bé siòr patrù.
 Rànza - Ròbe nète, neh! vé racomànde. (Sgarzèla el và sò e Rànza prtma de nà fòra el ghé dis al Rós en stàla) - Dàghen en po' de pò de làt a chèl vedelèt lé, chè 'l vé de negót... (pò 'l và.)

Martina, Rós

Mart. - (vé fòra Martina e la ciàma el Rós) Gèpe!
 Rós - (el vé fòra de la stàla) Chè ghét màma?
 Mart. - Gó majàt la fòja chè 'l v'èl di vergót a Sgarzèla; gó spiàt e gó sintit tót...
 Rós - Chè gàl dèt?
 Mart. - I v'èl ciocàghele ai Carlinti...
 Rós - Quànd?
 Mart. - Staséra, quànd i tùrna dal Circolì col fósch.
 Rós - Dóe?
 Mart. - J-à spèta a pùs del mùr a pròf del mèdol.
 Rós - Bröcc pòrch de delinquènc...do òei rià. Pò a lù chèl montagnì... chè 'l vif compàgn dei lùf, sènsa capì negót de chèl chè 'l fa. Pòer disgrasiàt! Entàt chè 'l và a picà e a 'mbreagàs, lù, chè la fùgùra pòrca 'l ghé ciàa Lògrésia. (el varda vèrs la pórtà con i pìgn saràcc.)
 Mart. - Tàs bröta bóca...
 Rós - Se tàs, tàs, tàs! Entàt góm sèmpèr de socòmber e fa sìto. Ma l'òjo bù 'l stà a sima. Òcio!...
 Mart. - Càlmet Gèpe. Ta ma fèt póra...tót precis a tò pàder. Scùlta! Và aànti con i mestér e te d'òcc Terina, chè pènse mé a fàga fa pàla.
 Rós - Bràa màma! Se fòs mia per té, chisà chè fi farès. Ma la fenés mia ché; se vedaróm amò tra 'l ciàr e 'l scùr e aliùra...se còntaróm!

Téla ràpida

La Petégola

La zènt chè gira al scür la scónt vergót,
Se scónt chèl chè ghè bröt, chèl chè no piàs
se nò se và a' de nòt e fa negót
fa véder come al ciàr el sò mostàs.

A ólte 'n bröt consìglio el fà pö màl
a chi l'à dät che no a chi gà l'à it
a pör se dòpo, per püdi sanàl
se fa le finte d'iga gnà patit.

Regórdet chèl chè dize: Ché, staséra
sucedarà vergót chè no se pènsa.
J-è ròbe chè sucét en mès a l'éra.

Chè a ùli ardà pò, 'n fònt, sa pöl fa sènsa.
Crès el petegolès, la ciacoléra,
però se 'mpàra argót... e 'ntàt vé séra.

*

(La Petégola la compàgna la téla vèrs le quinte. Stèsa scèna del prüm àto, con el scür de la séra zamò calàda. L'éra l'è òda.)

Rànza, Martina, Terina, Ranzi

(Scèna mòta. Rànza el spia föra de l'òs de Lógrésia pò 'l vé zó da la scalèta, el varda en giro e pò el và fò del purtù sòta el pörtech, sènsa vardà en stàla ma tegnèndo d'òcc la pórta del Rós. Da la finèstra Martina la spia. Da lontà se sènt en còro chè cànta: "Adio s'cète adio ragàse" (o àltra cansù ècia). Pàsa en mündt pò Terina la é fò da la cà del Rós e Martina la la compàgna. Le varda se ghè nùsü pò le se saltüda. Terina la và sö dré ai panèi, la dèrf l'òs e la và dènter. Entàt vé dènt Ranzi, el varda en giro, pò el se scónt de dré al pilàster. Vé föra Terina col sedèl vöt, la vé zó e la và vèss el pös. Ranzi el ghé và de dré piàn piàn pò la bràsa sö de sorpréza e 'l fà per bazàla, ma Terina la reagés, la se svincola e la scàpa sö sènsa sedèl. Ranzi el fa per curiga dré, pò 'l se féрма söi prüm panèl e 'l la ciàma:

- Ranzi - Terina ! Terina ! Scúlta... (a bàsa ùs)
Martina la spia a la finèstra co' la mà sö la bōca cō la pōra nei òcc. Se sènt cantà 'na cantiléna "l'òltem dé de carneàl" o argót de simil e ninà 'na cūna. Martina la sparés e la vé föra de la pórta sènsa di gnènt. Ranzi, sènsa di negót el töl sö e 'l và föra del purtù. Martina la se féрма sōta el pörtech. Terina la é tūrna föra, la é zó de cōrsa en penüt, la töl sö el sedèl vöt e la fa per turnà sö de cōrsa ma la vèt Martina e la ghé se bōta nei bràs pianzèndo.
- Mart. - Pòera fiōla. Càlmet và... t'edarét chè pàsa töt.
Ter. - (la semosés) So prōpie sfürtünàda. (se sènt de le ùs chè vé vizi)
Mart. - Ghè ché j-òm. Cori và sö e và a dormer. (Terina la và)-E càlmet!
Ter. - Buona nòt!
Mart. - Cìào! (e le se ritira apéne en tèmp chè vé dènter Tècia e Bròcol)

- Técia - L'è 'n po' chè la vâ 'nâcc sté menâda; en dé o l'ôter s'cioparâ el bignù.
- Bròcol - Fa negót, ta 'l dize mé, fa negót. Chèl lé, con de 'na scödèla de vi ta 'l fét fa sîto e alter fât chè sò moer ta ghé ciâet.
- Técia - En quânto a chèl el capése a mé. Però, ârda chè 'l tèmpe se 'l cognós a vardâl e l'òm a scultâl, e Sgarzèla el pârla póch...
- Bròcol - Ma 'l Rós nò; chèl ta 'l fét mia stâ sîto e se ghé gira le òstie l'è bù de da fôra de brôt.
- Técia - El sarâ mèi chè 'l fâse giodesè a lù, perchè coi precedènti chè 'l gà... de ocupasiù de le tère de l'ân pasât a Oflâga, el gà mia tât de cantâla.
- Bròcol - El sèt a té?
- Técia - Ôstrega! L'è stât en setèmber; i gà 'nvadit i ciôs, i gà tajât i fii del telègrafo, sequestrât j-afituài, persùne e ârmi e i gà ocupât le cascine.
- Bròcol - Pecât chè j-è restâcc izolâcc. Cèrto chè bözogna chè 'l stâghe atènto.
- Técia - Adès pò chè 'l fèr l'è càlt...
- Bròcol - Dizie... entrâ chè 'l Bàrba Rânza el gà l'â 'n fil perchè 'l gà la rispòsta sèmper prònta; Rânzi l'è piôtòst gnèch perchè 'l gà portât viâ Terina... comùnque el sâ el fât sò e l'è bù de nâghen fôra.
- Técia - L'è 'na grâpa càlda, ècol chèl chè l'è. El gà la dis sèmper a sò mâder chè l'è piö ecia e la gà 'l có sè le spâle...
- Bròcol - El fâto l'è chè le pesâde le ghé piâs gnâ ai cà.
- Técia - Se, ma voâlter züegn del dé de 'n cò, capif en càse. Ghif gnemò capît chè de sté tèmpe l'è mèi tirâ la cù a 'n mès a le gâmbè e di siòr se, fa chèl chè sa nâ òja e lasâga fa la politica a chi s'entènd...
- Bròcol - Se; però i gà mia tórt gnè 'l Rós gnè Turâti. A lasâga fa politica apéne ai patrù e ai fascisti, chè i te cucùna zò, no te pödet piö gnâ trà gnâ piâ.
- Técia - Regórdet chè 'l nòs patrù l'è 'n galantòm... per el laurâ. Chèl chè ta spèta el te la dà. El sarâ en tórcol, enfina mâi tröp sîtil sòi mestér, ma pò el riconós chèl chè ta fét.
- Bròcol - Ma dâi, fâm 'n piâzer! A fa 'l galantòm no se deènta siòri. Ta riconòsel de chi? En tasi de grègia la matina se ta tâchet n'ûra prîma a laurâ. Ôstia, chè generositâ! Ma fâm mia vègner de rider, vâ.
- Técia - Ta dizet cozé perchè ta 'l cognóset póch. Ma mé chè l'è disdòt àgn chè so ché cordât el só chè, a pârt le fómne, el rispèta chèi chè laura.
- Bròcol - E tât gó ést nomòsta stamatina come el t'â respetât. El gà cominciât da té a bruntulâ perchè ghé ignia pö bèl.
- Técia - En fònt el ghia rizù.
- Bròcol - Ma cèrto; la rizù la stâ coi sölcc. Ta sarét piö ècc de mé, càro el me Técia, ma ta ghétt emparât póch té da la vita.
- Técia - Ta ghétt 'mparât tât té. Té, Turâti, el Rós e Sòja chè ghif pö tânta òja de fâ politica chè de laurâ.
- Bròcol - Alt! El laurâ làsel stâ che a stâ dré a noâlter ghé mia tât bèl.
- Técia - Gó mia dît chè lauri mia; gó dît chè vé piâs piö tânt a fa politica.
- Bròcol - Ciâmei stûpicc, té!
- Técia - Ghè ché Sòja. Cambiòm discòrs alâ, parlóm de âche.

Bròcol - El sarà mèi.

Chèi de prdma, Sòja pò Sgarzèla

Sòja - (el vé déter) Ghè rivàto 'l bastimento, ghè rivà... (nel véder i sò amis) Òho, sif amò 'n pé. Sìch a giù gá j-óm dàde al Pàdoa. Sìch a giù. Ih! Ih! Ih!
 (Vé déter Sgarzèla, el varda 'n giro e tàt per dàs tòno el ghé fa de gnèch a Sòja)

Sgar. - Vàghen fò ciciarù chè domà de matina góm de nà sò a la Pùcia del Pràt a dà zó. (el vò so dré a le scàle)

Técia, Bròcol e Sòja

Sòja - Nì, nì chè ègne a mé. (a Técia e a Bròcol) Ghief póra de pagàn 'na sculdilina se fàef dù póncc a la mùra?

Técia - Edet mia chè ta sèt piö bù gnè a stà 'n pé?

Sòja - Méeééééh! Te fo éder a stà 'n pé a' co' 'na gamba, mé. E fo le scàle de ùl. Isé... (e 'l vò vèrs la scàla balengàndo e 'l cànta: -E se so ciùch purtim a cà... (el vò 'n cà)

Técia e Bròcol

Técia - I te ciàma miga sòja per gnènt va là.

Bròcol - (bàsa ùs) Sòja el gá biit e 'l gá pagat, ma pàr chè 'l vècio el sìes restat col bèch sòt.

Técia - Sa èt chè 'l la miga fada bé; el me parìa gnèch.

Bròcol - Atènto chè miga tòte le òlte la pòl nà bé. Pòl capità chè giù 'l nàghe per dàle e pò j-à ciàpe.

Técia - Ghé 'n sarà mia tàcc chè gá la fa a Sgarzèla... Chi gá coràgio, gá vantàgio!

Bròcol - Malsaila! E pensà chè no l'è gnà fascista; el la fa sùl per rispèt al patrù e per scultà sò moér.

Técia - Dò ónse de màma fa guarì 'l bubà.
 (se sènt cantà de fòra el Rós e Turàti) - L'éra un pòvero scarpulì, el gá indit la sò menèla per comprare la mùla de 'ndàre a Novàra ecc.

Bròcol - J-è ché tòcc dù.

Técia - Ei ciòch?

Bròcol - Ah! Mài piö. J-ó és'cc al Circoli e me parìa mia chè i ghies biit.

Técia - Aliùra j-è contènc. Nóm a dórmer, alà, chè sedenò fóm le ùre piscinìne (i vò 'n càza. Turàti e 'l Rós i vé déter e i vò aànti a cantà pò a bàsa ùs tàt per fenèser la cantadina)

Rós e Turàti

Ensèma - A Novàra lù 'l ghè riàt ecc. ecc. (se féрма en mès al pàlco en fònt a le scàle.)

Rós - Gá de éser bròt nà a dormer co' la sèt (el varda en vérs l'òs de Sgarzèla)

Turàti - Entàt chè el cà 'l pisàa, la légor l'è scapàda. (e i rit ensèma)
 (Lògrésia la é fòra col bocàl en mà e la bòta adòs al Rós n'ajva zàlda)

Lögrésia, Turàti e Rós

- Lög. - Ni a dormer ciuchitù envéce de fa cazi sóta le finèstre dei óter.
- Tur. - Neh!siùra! L'è gnamò mezanòt...
- Rós - (el fa per frigàs zó pò 'nsospitit el nàza la mà) Pòrca Eva, l'è pìsa!
- Lög. - Isé 'mparif a fa desedà la zènt.
- Tur. - L'è pìsa?
- Rós - Nàza! (el ghé fa nazà la mà)
- Tur. - L'è màta!
- Rós - Spurchignùna de 'na spurchignùna...éla chèla chè gà lasàt lé el Rànza?
- Lög. - Se fa sènsa cantà de nòt.
- Rós - Gó dit, se l'è chèla chè gà lasàt lé Rànza?
- Lög. - Àrda come ta fét a parlà perchè te fò spùdà amàr.
- Tur. - Càlmet Rós.
- Rós - Machè càlmet de l'òstia. Crèdet chè gàbe le fète de salàm sòì òcc come el gà j-à chèl peòt de Sgarzèla?
- Lög. - Ta pàrlet per invidia perchè a no i gà la fa bùne. Ma no, sòm miga rós, sòm de la bànda del siòr patrù.
- Rós - Ta sèt tanto de chèla bànda chè quàndo ghè mia Sgarzèla, ta 'l tìret a' nel lèt.
- Lög. - Bròta lèngua velenùza...Chèi j-è afàri me.
- Rós - Aliùra se rispèta la zènt, càra la me fómna, se sa òl véser respetàcc.

Chèi de prùma, Martina e Sgarzèla

- (se dèrf le ànte, le pòrte, ghè chi spìla, chi e fò 'n camìza o en mò= dànde, Martina la é a tirà 'ndré el Rós. Turàti el fa l'òstès.)
- Sgar. - Chè ghét dít de lèt?
 - Rós - Gó dít chèl chè ghère de dì, càro el me Sgarzèla. Envéce de nà a girà a bacà zó la zènt, stà a cà a ardàga dré a tò moér. El sarà mèi!
 - Lög. - Chè pòdet dì de mé, chè pòdet dì...
 - Sgar. - Mé i rós come té i stròse; chè sif bù apéne a mèter el màl nè le famie e ùlif miga laurà. Mé so vià da la matina a la séra e gó mia tèmp de còrer dré a le fómne.
 - Rós - No!? ta ghét el tèmp apéna de andà a spacà el mùs ai rós chè ta fat negót. E sùl perchè el ta la dís el tò padrù.
 - Sgar. - L'è miga éra...
 - Lög. - Dìga chè 'l lase stà tò fiòla, Spurchignù!
 - Rós - Nò ah! Tànto staséra ta séret miga té scundit de dré a la piànta del mèdol ensèma a tré malnàcc chè spetàef i Carlintì per dàghen en fràco?...
 - Sgar. - J-è bàle...
 - Rós - Sif fùrtùnàcc chè góm preferit cambià stràda chè vègner en sèt o òt a saldà el cònt? Ma òcio Sgarzèla, chè 'n dé o l'óter la te càpita!
 - Lög. - Dìga chè 'l lase stà tò fiòla.
 - Sgar. - Mé gó pòra gnè de té gnè de sènto àlter e te 'n mènt chè se te làset miga stà me fiòla, ta i spàche dibù i còregn.
 - Rós - Pènsa ai tò còregn, chè ghé òl tré dé de segheria per mondàt el cò.
 - Martina - Fa sito Gèpe, fa sito!
 - Sgar. - Ma per la madóna (e 'l la ciàpa per el bàer. El Rós el ghé ciàpa le mà. Turàti e Martina i la té endré e i sérca de spartii. Lögrésia la

Ungheza Turati e Rós

Martina - Dio Signùr, che fif màì sò! (Sgarzèla el ghé stràpa el seradèl de mà a Lògrésia)

Lòg. - Cupil chè la bròta lèngua sacrilega lé, cupil!....

Turati - Ni a ciamà i carabiniér, ni a ciamà i carabiniér... (Maòla el còr fòra de la pórtà)

Rós - Ah! (el và zò 'ndré per tèra)

Mar. - O Dio i ma l'à cupàt. Òtim Signùr! Òtim... (e la piàns)

Martina - Disgrasiàt, òt nà 'n galéra. (el tira vià Sgarzèla e 'l la compàgna vèrs le scàle pò el ghé tól el seradèl e 'l la mèt vizi ai panèi. Lògrésia la pùcia Sgarzèla sò dré a le scàle.)

Santina - Ajùto! Ajùto! (la còr de fòradel purtù)-i gà cupàt el Rós.

Sgar. - (sò la pórtà) El l'à ùlida lù, el l'à ùlida. L'è stàt lù a ufindim.

Lòg. - Ni dét, ni dét...scapóm!

Mart. - Disgrasiàt! Ma lif cupàt!

Terina - Gèpe! Gèpe! Rispond (e la bràsa sò) Rispond...somé, Terina) o Dio Signùr! (e la piàns)

Maòla - (el vé dét de còrsa) Ghè ché i carabiniér! Ghè ché i carabiniér!

Mart. - I ma l'à copàt, El pàrta pò!

(Turati el sosté Martina, Terina la te sò 'l cò al Rós; i carabiniér i vé dét de còrsa e i se fèrma de stòch. Tòta la scèna la rèsta fèrma per quàch second pò càla svèlt el sipàrio.)

la còr zò col seradèl de l'òs en mà e la fa per picàghel sòl cò al Rós. Le fòrme le ùza, i gnàri i scaina...)

Sgar. - Di ché chè 'l còpe, di ché... (a Lo'grésia)

Turati - Ni a ciamà i carabiniér, ni a ciamà i carabiniér... (Maòla el còr fòra de la pórtà)

Martina - Dio Signùr, che fif màì sò! (Sgarzèla el ghé stràpa el seradèl de mà a Lògrésia)

Lòg. - Cupil chè la bròta lèngua sacrilega lé, cupil!....

Chèi de prùma e Terina

Terina - (la é zò de còrsa da le scàle) Nò bubà! Nò bubà! el n'à mia cùlpa lù (e la sérca de tègner fèrmo sò pàder)

Sgar. - (el ghé dà en guiù) Ni fòra de le bàle chè 'l còpe. Canàja! (el ghe dà en colpo sòl cò.)

Rós - Ah! (el và zò 'ndré per tèra)

Mar. - O Dio i ma l'à cupàt. Òtim Signùr! Òtim... (e la piàns)

Turati - Disgrasiàt, òt nà 'n galéra. (el tira vià Sgarzèla e 'l la compàgna vèrs le scàle pò el ghé tól el seradèl e 'l la mèt vizi ai panèi. Lògrésia la pùcia Sgarzèla sò dré a le scàle.)

Santina - Ajùto! Ajùto! (la còr de fòradel purtù)-i gà cupàt el Rós.

Sgar. - (sò la pórtà) El l'à ùlida lù, el l'à ùlida. L'è stàt lù a ufindim.

Lòg. - Ni dét, ni dét...scapóm!

Mart. - Disgrasiàt! Ma lif cupàt!

Terina - Gèpe! Gèpe! Rispond (e la bràsa sò) Rispond...somé, Terina) o Dio Signùr! (e la piàns)

Maòla - (el vé dét de còrsa) Ghè ché i carabiniér! Ghè ché i carabiniér!

Mart. - I ma l'à copàt, El pàrta pò!

(Turati el sosté Martina, Terina la te sò 'l cò al Rós; i carabiniér i vé dét de còrsa e i se fèrma de stòch. Tòta la scèna la rèsta fèrma per quàch second pò càla svèlt el sipàrio.)

T É L A

*

Petégola

La zènt la vòl vergót chè fa tremà
la vòl el dràma, la disperasiù
la vòl vergót de dì, de ciciarà
per mûzûràs e dà dimostrasiù.

La zènt la vòl ghignà a le tò spàle
la vòl éser perfin a' mèi de té
e no ghé 'mpòrta gnènt se quàter bàle
j-è asé per sodisfàla e dì de sé.

La prepotènsa l'è dei nòs padrù
fin tanto chè vòlóm tignii per tàì
ma pò deentóm tòcc dei lazarù

se stòf nel lèdamér vòlóm bêtài.
Ma aliùra dim de mét e dirvi j-òcc:
Tirì fò i décc e uzi...chè i starà mòcc.

*

(Stèsa scèna, Ghè quàzi scür e se preparà per scarfojà.
La Petégola la s'è ritiràda en mèss al sipàrio e la vè a mitìs en scèna
con Martina vizi a la rìbàlta a drìta, Se dèrf el sipàrio)

Martina e Santina la Petégola

- Mart. - Sé, sé, vèl dize mé fòmna, chè l'ò pròt el spaènt staòlta.
Sant. - Chi l'è mèia pròt. Pòta; mé so curida fò a ciamà i carabinieri perchè
òho! quànd lo ést sténch e smòrt come 'na pèsa laàda, tòt spòrch de
sànch, gò pensàt chè léra zà bèla a mòrt.
Mart. - Nie gnèmò pasàt asé. Ghè ùlla pò a chèsta...E tòt...per chèla bròta
fòmna là.
Sant. - Óter chè nà a mèsa!
Mart. - Sànc en céza, diàol en càza!
Sant. - Sìf amò buna ó. Moér de macù l'è sèmpèr sgiònfa, come se dis. Laùr de
ìga argògna a de le préde. El patrù, s'ciào! L'è n'òm, el gà 'l capèl
sòl có, ma lé, chè la bròta gimbàrda lé...Fòm sito che ècò...ah! la ghé
fàa j-ùci pò al mé Técia...ma mé l'ò ciapàda eh!...ve regordif neh!
ah! 'l so a mé; ghé stràpe i caèi del có, mé...so mèia Martina mé, chè
la sopòrta tòt. Eh! Chè valtrumpì lé...j-è tremèndi...lùr j-è come
òrsi a fòrsa de stà nel müt e lùre...j-è come i cà disligàcc da la
cadèna...vià 'l gèt el sorèch el bàla.
Mart. - Ma chè ùlif mài Santina...no' góm giràt tàt, e i bù e i catif j-òm
troàcc en per tòt.
Sant. - Sé sé, nì là; chè chèi chè vè tròp en céza...Confèset Gabrièl chè dumà
ta sèt tùrna chèl...mé se vo 'n céza vo con deusiù se nò fo sènsa nà.
Mart. - Mah! El diàol el vòta i sò! (pàuzà) Mé ve ringràsie amò, Santina per
tòt chèl chè ghif fàt.

... di ...
... di ...
... di ...

... di ...
... di ...
... di ...

... di ...
... di ...
... di ...

... di ...
... di ...
... di ...

... di ...
... di ...
... di ...

... di ...

... di ...
... di ...
... di ...

... di ...

... di ...

... di ...
... di ...
... di ...

... di ...

... di ...

... di ...

... di ...

... di ...

Sant. - Madóna mé a vó. E pecàt chè ghif ritiràt la denùncia, se nò i ma sintia 'n Tribùnal...
Mart. - Ma chè ùlif màl, góm zà tâte gràne a co'ste politica chè so pròpie stòfa...

Chèi de prùma e 'l Rós

Rós - (el vé de cà col có amò ligàt sù) -Màma, gó mè la fundina sùl secér.
Mart. - Ghét majàt? Ta dūziet lasà stà chè mitie a pòst mé.
Sant. - Ve fàl màl amò?
Rós - En pó, Cèrt, chè i m' à fat véder le strise a medegàl.
Sant. - Signùr ih! Ghé dizie nomòsta adès a òsta màma; pecàt chè ghif ritiràt la denùncia, che alméno...
Rós - Chè ghie de fa. En fin dei cònc l'è bubà de la mé murùza, ànche se lù 'l vùl mia, pò so amis de Sòja...
(Sòja chè 'l vé dènt en chèl momènt lé el sènt)

Chèi de prùma e Sòja

Sòja - No pòs veramènt chè ringrasiàt
Rós - Cìao, sèt zà a cà?
Sòja - Góm dàt zó la lègna enò a éser sàbot, cozé so nìt a cà prùma, ànche per scarfojà. Me pàder el vegnarà pò con còmot.
Rós - Ghét zà majàt?
Sòja - Oh!
Rós - Me dèt na mà a netà fò le àche en momènt?
Sòja - Ei laùr de domandà; nóm.
Santina - Fùrtùna chè i se vùl bé lùr!
Sòja - Se sie mia ciòch desfàt, la sucidia mia chèsta ché. Vaca madó! (el se pia i dècc, pò el ghé dà 'na pàca sù la spàla del Rós)
Nóm chè ghé fóm véder al siòr patrù chè ghè bèl nèt. (i fa per nà 'n stàla. Vé dènter Tècia)

Chèi de prùma e Tècia

(le fómme le stà co' le bràcia consèrte a scultà)
Tècia - (el vé dèt col caagnùl del canù de furmintù) Òho! adès chè ghè de laurà nif vià òter?
Sòja - Dóm 'na pasadina a le àche pò egnóm.
Tècia - Va bé! Se nò ghé dize a me fiòl de miga dàf de béer. (tra lù) Pòer diàol de 'n Rós, duzia capitàga pò a clèla lé. El fà de tèt per mia 'mbranàs coi fascisti per vègner a becàle pròpie che a cà.
Sant. - Staòlta l'è pròpie stàda isé.
Mart. - Chè ùlif fàga. Asim nà a laà zó, alà. (la và in càza)
Sant. - Vo a mé a sparecià che isé dòpo se metóm dré a scarfojà. (la fa per nà 'n càza)
Tècia - Santina!
Sant. - Chè ghif.

Técia - Vó ést a ciciarà co' Martina;ghif dît sò 'na quàch ocàda?
 Sant. - Neh,òho! Dize...gó gnà parlàt...
 Técia - Figùrómes! Sif stàde lé a ardàf el nàs.
 Sant. - Sé sé,alà soflstich. Apéne lù l'è bù de ciciarà;j-óter j-è bàmbi (la và 'n càza)
 Técia - (a la ribàlta) Le fómne,le sà sèmpèr 'n dô ghé dõl.

Técia e Turàti

Turàti - (el vé dét) Òho! El comìncia a fa frisculì.
 Técia - Ma va là zelàt chè se stà bé amò,E chè la dñre...
 Turàti - Dize per di. Cèrto chè fina a la setimàna pasàda se stàa mèi,pò ghé nît vià chèla sbrofàda a fi de l'endòmia e la gà rinfrescàt mìa màl.
 Técia - Ghè de sai chè 'l provèrbe el dis:l'ajva de óst la rinfrè= sca el bósch. Dóca sòm ai prùm de utùer,se pòl miga lamentàs. (Ve dét Martina col tolòt del becà dei pói e la ghé 'n dà 'na bràca,pò la và.)(Ogni tant vé dét vergù co' la scagnilina, i lá mèt zó entùren e pò i và fòra.)
 Turàti - En fònt tòcc i mestér piò gròs j-è facc. La trèbia l'è nàda bé, l'endòmia ànche e 'l tèmp l'è sèmpèr stàt bèl,Bàrba Rànza el pòl éser contènt.
 Técia - Ta stét freèsch!L'è màì contènt...Sè 'l gà fat sò i frànch,j-à fàcc per vergòt. (Vé dét el Ròs e Sòja)

Técia,Turàti,Ròs e Sòja

Ròs - Se 'l ta sènt Rànza ta stét frèsch...
 Técia - L'è éra!
 Ròs - So a mé.Ma lù el dis chè j-à fàcc sò a laurà...
 Sòja - Miga,a^flaurà. J-è tòcc precis,nòm. Sólcc fa sólcc...
 Técia - A propòset del mé patrù...Lizie sòl giornàl de l'oter dé,la"SENTI= NELA BRESÀNA" chè l'atività soversìva l'è 'n riprèsa.Ghè sciòperi ne la Venésia Giùlia e mòti rivolusionàri,pròpie cozé el dizia, a Trièste.
 Sòja - Speróm!
 Ròs - Magàre! Ma l'è 'n giornàl liberàl e chèle notìsie lé j-à esàgera per mèter fifa ai padrù e fài reagì. Del rèst desmentegóm mìa chè i legionàri j-è vignicc vià de Fiume ai prùm dé zenér;mé recórde perchè pòch dòpo ghé stàt fondàt el partit comunista al congrès de Livórno. Pòl dàs chè le sinistre le se sies rinforsàde.

Chèi de prùma,Terina e Martina

Terina - (la é dét agitàda) Gèpe,Turàti,Sòja i gà picàt a dòn Zórz.
 Tòcc - Chi?!
 Sòja - Chè dizet sò pò;chi j-è stàcc?
 Mart. - Ammadóna mé 'n dô sòm riàcc.
 Terina - I fascisti!
 Ròs - Chi ghéra?
 Terina - I sòlit,I m'à dît chè sies stàt el Sòca,Patóla,Scùdilina...

Rós - Ghé sarà stàt el Mào...
 Ter. - Sé, pò a lù...
 Rós - ...Treàca e Bersagliér...J-è i sòlit... Bifólch e 'gnoràncc che i fa töt chèl chè i gà dìs i padrù.
 Ter. - I l'à ciamàt fòra de càza, pò i gà j-à dade.
 Sòja - Gàl mia reagit?
 Ter. - En prensépe nò, l'è stàt férem, la dìs la perpètua, ma quànd el gà ést chè i fàa del bù el gà 'ncominciàt a picà pò a lù e j-à fàcc scapà.
 Rós - El gà fàt bé. J-è töcc delinquènc che se ta mòet en dît i scàpa.
 Turàti - Ghéra a Ranzi?
 Sòja - Èhe! chèl el se càga 'n bràghe...
 Rós - L'è de n'alter ròs, chèl. (vé dét Baösa)

Chèi de prùma e Baösa

Baösa - Ghè ché 'l patrù (argtù se àgita)
 Rós - Beh! sòm ché a nò... (vé dét Rànza)

Chèi de prùma e Rànza

Rànza - Beh! Chè fòmei, Sòm sèmpè dré a ciciarà ché? Quànd cominciom a scarfojà?
 Tècia - Apéne che rìa de béer siòr patrù!
 Sòja - Siem dré a dì chè i gà picàt a dòn Zórz...
 Rànza - A sé, Quànd?
 Sòja - Adès, en münit fa.
 Rànza - L'empararà a fa le prèdiche
 Sòja - Cristo, chè gàl dît de màl?
 Rànza - Chè 'l gà dît? Chè i carnèfici de Cristo adès i gira col manganèl.
 Sòja - Gàl mia rizù?
 Rànza - En céza sa gà mia de fa politica.
 Sòja - Bèla chèta ché, Apéna la politica del patrù sa gà de fa.
 Rànza - Mòchela, mòchela! Chè òt sai te de politica, Cominciom a scarfojà pòtòst.
 Rós - Se gà nóm vòja, se nò fòm sènsa. (Rànza el ghé dà n'òciada de traèrs)
 Rànza - Òcio! (Terina la é zò de le scàle)

Chèi de prùma e Terina

Tècia - Dài nóm, se nò vé fósch (i se sènta zó) -fó portà 'l vi?
 Rànza - Vài piàno però a òdàl fòra... (Terina e 'l Rós i vài a sentàs zó vizi)
 Tècia - Maöla, pòrten en fiàsch de chèl chè gò preparàt.
 Rànza - ...Chè 'n tàt chè i bíf i laura miga (vé dét Santina)

Chèi de prùma, Santina e ùs de Lògrésia

Santina - Se góm de scaldàs sò 'n po' bözògna biin en gós.
 Rànza - Ghét póra del frèt?
 Sant. - Beh! Calt fés el la fa mia...
 Rànza - Làsa chè 'l fàse frèt! Pà, farina, vi e sòche e làsa che 'l fiòche.
 Rós - Pansa piéna no pènsa a phèla òda (Terina la ghé tira 'n bràs)
 Rànza - Ringràsia 'l Signùr che fina a S. Martì te lauret.
 Rós - Gràsie siòr padrù che me fíf laurà.
 Lògrés. - (da la finèstra) Vègne sò siòr patrù che ghé fó scaldà 'l caffè
 Rànza - Fòrse l'è mèi isé, Chisà chè no 'l mè calme. (el fa per nà sò ma 'ntra chèla ve dét del purtù Sgarzèla a cùl endré cargàt de lègna,

tascapà, còrde, podèt tacàt al cùl. Rànza, chè 'l ghéra alsàt la gamba per nà sò el se férma e 'l tùrna en dré. Tòcc i fà sùto. Sgarzèla el bötta zó la lègna vizì a la stàla, el vé nè l'éra, el varda tòcc ma 'l salüda nüst. Nüst parla. El và sò en cà e 'l varda Rànza.)

Tòcc chèi de prùma e ùs de Lògrésia e Sgarzèla

- Sgar. - Chè ghè de majà?
- Lög. - Spèta 'n mündt chè ta fo scaldà la minèstra.
- Sgar. - Chè scaldà e scaldà. Stó vià da scür a scür e quànch chè vègne a cà vòl troàla prònta. Ghét capit?
- Lög. - Te l'ó dit amò chè stó mia ché a gratàm. (la zènt la scùlta e la laùra mia)
- Sgar. - Gnà mé me gràte. Òcio Lògrésia, chè se te càmbiet miga... ta la fo pagà!
- Santina - (al sò vizì) El gà capit vergöt. (Vé dét Ranzi)

Tòcc pò Ranzi

- Ranzi - Siùre e siòri buona séra. Chè bèla compagnia chè ghè ché.
- Argf - Buona séra!
- Ranzi - L'è isé chè me piàs a mé. Compagnia e alegria...
- Lög. - Pò de chèl chè fò, pòs miga fa.
- Sgar. - Ta sét bé chèl chè vòl dì. Atènta Lògrésia chè la và a finì màl!
- Ranzi - (el varda 'n sò) Gó sbagliàt. Chè mia alegria... (el mända n'òciàda a Terina e 'l ghé schisa l'òcc. Terina la sbàsa el cò.)
- Rós - (a Terina) Se 'l fa 'l schèrs de tocàt, el scàn.
- Ter. - Càlmet Gèpe, el me fa miga póra.
- Lög. - Sé sé; gó capit. Ta ghét òja de ragnàla. La minèstra l'è quàzi prònta. Òdela fòra che mé vo zó a scarfojà chè ghè zó 'l siòr patrù chè 'l spèta. (la vé fòra e la vé zó)

Sèmper chèi e Lògrésia

- Sgar. - Àrda Lògrésia... chè la và a finì màl. Fómne, cà e bacalà per fài deentà bù, j-è de pestà.
- Lög. - Èe, ciao!
- Sòja - Dàga 'n tàl, màma.
- Lög. - (la se mèt deanti a Rànza) El me scdze siòr patrù!
- Rànza - Dài dài fóm nà le mà 'n pó, se nò fenóm pò st'àn de scarfojà.
- Sòja - Alméno 'n beóm na ólta de piò.
- Rànza - Ah! 'l sò sé, come la pinsif vòter. (al Rós) Rós, và a tòn 'na sésta.
- Ros - Ghè nè ché 'n mòcc!...
- Rànza - Fa chèl chè tò dit 'na bùna ólta... (el và fòra a dèstra brontolàndo e co' la cùda de l'òcc vèrs Ranzi) Chè ghét de bruntulà?
- Rós - Bruntùla a le bødèle 'n pànza, se j-è òde.
- Ranzi - (el ciàpa el pòsto del Rós. A Terina:) Staséra ta sét piò bèla del sòlit.
- Terina - So bèla perchè so piàzida.
- Ranzi - Ta ghét de piàzim a mé. (el fa per tocàga 'na gamba ma Terina la se spòsta.)
- Rànza - Tècia, ghét laèt zó chèla botezèla chè sintia de sòt?
- Tècia - L'ó laàda co' la calsina deleguàda nè l'àjva. So scdür chè la sènt pò.

Ranzi - Ghét pòra chè te màje?
 Ter. - Gó nòsòne pòre. Sùl chè se ta stét mia fermo te dó 'n sbèrlù.
 Ranza - L'èt rezentàda bé?
 Tècia - Perdio!
 Ranzi - Oh, la pèpa! Se ta sèt de ónda... (el ria mia a slongà la mà n'àltra ólta chè Terina la ghé mòla òn saatù, Ranzi el sàlta 'n pé. Töcc i vàrda.) - Chè fét, màta?!

Ter. - Te 'mpàret a tègner le mà a pòsto. (vé fòra el Rós chè 'l spiàa da le quinte el bòta en tèra el caagn vòt pò 'l ciàpa Ranzi per el croati)

Rós - Adès bàsta, per la madóna! Per en po' gó soportàt e soportarès amò... se la ghès de ulit, ma la ta òl mia, l'èt gnamò capida. (e 'l la sgorlés)

Ranza - Rós! Ritègnet licensiàt!
 Rós - Encdlet!

Töcc piö Sgarzèla

Sgar. - Férmè Rós! (sò la scàla) Ché, ègne 'n bàl mé. (el vé zó. Töcc i se férma e no i bàt öcc. El Rós el mòla Ranzi, Sgarzèla con càlma el se mèt en mè s ai dù, el ciàpa co' la mansina el croati de Ranzi e co' la drita el destàca el podèt chè 'l gà tacàt al cdl. Ranzi el fa per parlà ma ghé vé mia fò la ùs.) Se ta fét cònt de ruinà me fiöla come 'l gà fat tò pàder con me moér, te sònche vià 'l cò. (pò con de 'n puciù el la bòta en bànda, el mèt el 'podèt al sò pòsto) - Atènto!- (pò el v à vèrs Ranza chè 'l trèma come 'na fòja el fa sègn de nò)

Lög. - Scàpa Ranza! (e la se mèt en mè s. Ranza el fa per mèis.)

Sgar. - Férmè Ranza. (con de 'n gujù el mànda sò moér a birulù sòl sestèl dei canù de furmintù, pò 'l brànca Ranza con dò mà per el cruzèt e 'l comància a sgurlil sò)

- Nà 'n galéra o fa 'l montagnì tradit, per mé fa l'ostès. T'à mét fat fa 'n sàch de asnàde; t'à ghét töt l'unùr a me moér. Ta m'èt fàt i córegn, o bròta bèstia. Adès ta la pàghet. (e s'ciup, el gà spòdda 'n fàcia. El la mòla con de na mà, el destàca el podèt, el gà la fa éder a bàlà sòl có e Ranza el rèsta de préda)

- E guài a té se te làset miga 'n pàs chè la zènt ché. Te spàche el cò 'n dù. (el vàlsa el podèt) El vèdet ché? (el vùza) El vèdet? (quàder plàstico)

T é l a

Brescia, 2 luglio 1975.

Giovanni Scaramella